

Vedlegg 7

Notat kulturminner

Detaljreguleringsplan for Heggdalen Bynesveien 46, (gnr/bnr) 418/1 og 418/3

Oppdragsnavn **Detaljreguleringsplan for Heggdalen, Bynesveien 46 (gnr/bnr): 418/1 og 418/3**

Prosjekt nr. **30986**
Utarbeidet av **Gottlieb Paludan Architects**
Kontrollert av **Henrik haver**
Godkjent av **Sissel Arctander**
Beskrivelse **Notat kulturminner**
Dato **30.10.2020**

Sammendrag/oppsummering

Kulturminneverdi innenfor planområdet

Flere bygg på og nær byggetomten er registrert med antikvarisk verdi B og C (aktsomhetskart for kulturminner, Trondheim kommune). I Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet (2011) er Klekkeriet (innebassenget) fra 1898 registrert med verneklasse 2. Vernet omfatter eksteriør og interiør.

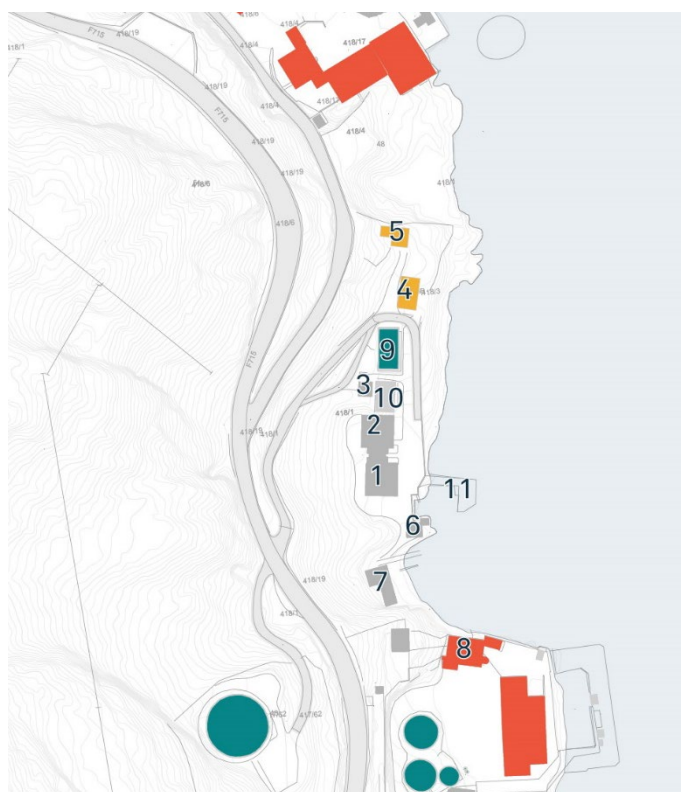
Klekkeriet med tilhørende driftsbygning (vanntårn) og utebassenget vurderes å ha størst verdi som kulturminner og da særlig Klekkeriet som er knyttet til den tidligste fasen og etableringen av Biologisk stasjon.

Virkninger av planforslag for kulturminner

Tiltak i planforslaget berører ikke direkte noen av de eksisterende kulturminneverdien innenfor planområdet. Ingen av bygningene med kulturminneverdi foreslås eller forutsettes revet. Det er noe grad av indirekte påvirkning ved at konteksten endres noe, gjennom etablering av nytt bygg og kaianlegg. Dersom man tar høyde for at bygninger med kulturminneverdi som ikke omfattes av hensynssone bevaring kan rives ved et senere tidspunkt, vil dette medføre noe miljøskade for planområdet, men vurderes å ikke utgjøre noen vesentlig forverring for kulturmiljøet som helhet.

Virkningen av planforslaget for kulturminner vurderes samlet å være noe forbedret i og med at de mest verdifulle kulturminnene (Klekkeriet med tilhørende driftsbygning (vanntårn) og utebassenget) sikres med hensynssone bevaring i reguleringsplanen og tilhørende bestemmelser.

Planområdet og eksisterende bebyggelse

- Boligbebyggelse
- Større industribygg
- Tank
- Tomteavgrensning

1.	1. Biologisk stasjon sør
2.	2. Biologisk stasjon nord
3.	3. Garasje/lagerbygning
4.	4. Tomannsbolig
5.	5. Enebolig med utebod
6.	6. Lagerbygning (Vanntårnet)
7.	7. Naust
8.	8. Kontorbygning
9.	9. Utebasseng
10.	10. Klekkeriet (innebasseng)
11.	11. Kaianlegg

Figur 1: Oversiktskart over dagens arealbruk, GPA

Eksisterende kulturminneverdier

Fortidsminner

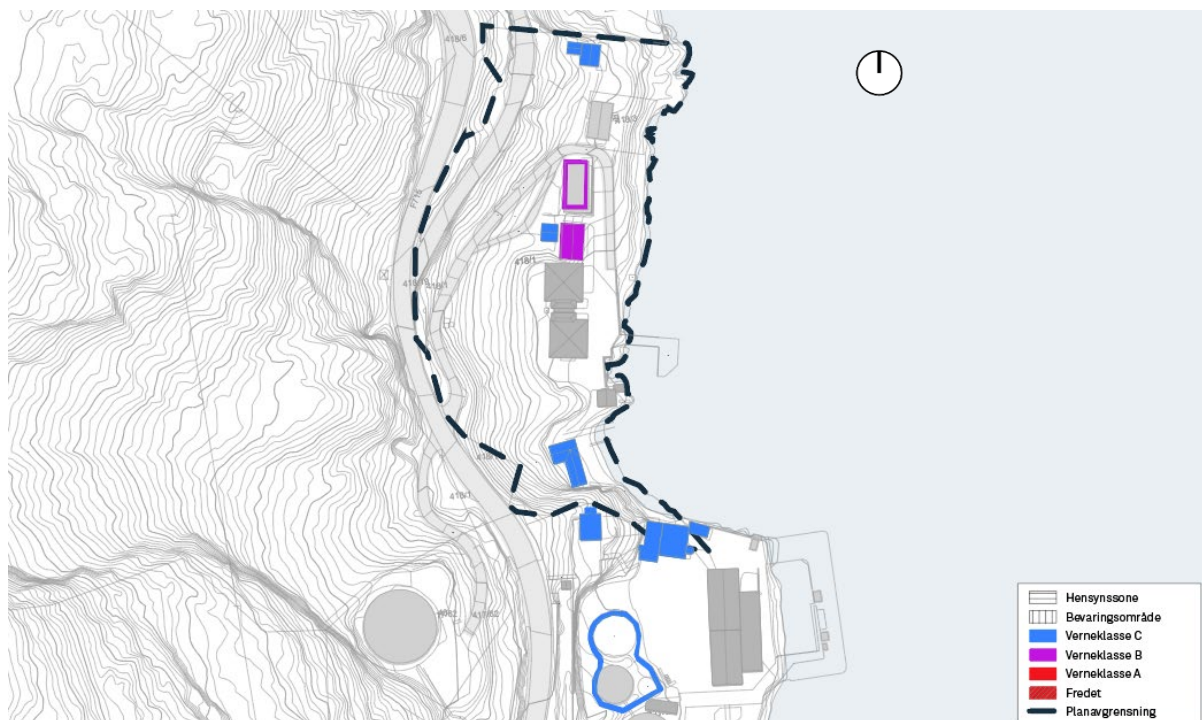
Det er ikke registrert automatisk fredete kulturminner på tomten eller i umiddelbar nærhet.

Figur 2: Registrerte kulturminner, plan- og influensområde (kulturminnesøk.no)

Nyere tids kulturminner

Flere bygg på og nær byggetomten er registrert med antikvarisk verdi av Trondheim kommune (aktsomhetskart for kulturminner). Klekkeriet og utebassenget har høy antikvarisk verdi (verneklasse B). Eneboligen i nord (nr 5, figur 1), garasjen vest for Klekkeriet (nr 3, figur 1), naustet (nr 7 figur 1) og kontorbygning (nr 8 figur 1) har antikvarisk verdi (verneklasse C).

Figur 3: Kulturminner i og rundt planområdet (Trondheim kommune 2019)

I Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet (2011) er Klekkeriet (innebassenget) fra 1898 registrert med verneklasse 2. Vernet omfatter eksteriør og interiør.

Beskrivelse (Landsverneplanen):

Formålet med vernet er å sikre et sjøvannsbasseng som del av den opprinnelige forskningsinfrastrukturen ved den biologiske stasjonen. Begrunnelse: En av de tidligste biologiske stasjonene i Norge. Bassenget er en sjelden bygning, da det ikke er bevart tilsvarende ved de andre (marin)biologiske stasjonene. Bassenget er også en god representant for de spesifikke forskningsformålene ved de(marin)biologiske stasjonene.

Figur 4: Situasjonsskart fra landsverneplanen

Beskrivelse kulturmiljø

Trondheim biologiske stasjon er en forskningsstasjon for marinbiologi. Anlegget består av stasjonsbygning med laboratorier og kontorer, kai med naust og verksted/lager, innebasseng, utebasseng, garasje (tidligere «vanntårn»), brakke (dykkerutstyr), vaktmesterbolig (med studentarbeidsplasser) og maskinistbolig (senere bolig).

Anlegget er et formålsbygg etablert ca. 1900 for klekking og yngelutsetting, og generelle undersøkelser i fysikk, kjemi og biologi. I nyere tid har marinbiologisk forskning foregått på feltene: planteplankton økologi, fysiologi, invertebrat biologi og taksonomi (Ref. ferdigmeldinger).

Stasjonens praktisk-vitenskapelige fiskeriundersøkelser har hatt og har stor betydning for fiskerinæringen (fra Landsverneplanen for Kunnskapssektoren).

Historisk utvikling

1891 – En arbeidskomite konstituerte seg med formål å opprette en biologisk stasjon i Trondheim. Dens første oppgave var å finne en passende tomt.

1894 – Arbeidskomiteen kjøpte eiendommen i Heggdalen, delvis finansiert av Trondhjems Brændevinssamlag og private garantister, med formål å bygge en stasjon. Eiendommen var på 136 dekar.

1900- Stasjonsbygningen innvies 3.juli og Trondhjems biologiske stasjon (TBS) blir formelt etablert.

1951- Driften av stasjonen endres ved at den blir en avdeling av DKNVS, Museet, på linje med museets andre avdelinger. Stasjonen fikk samtidig egen bestyrer knyttet til stasjonen.

Eiendomsmessing forble stasjonen en egen stiftelse. Direktør for Vitenskapsmuseet og bestyrer for TBS var Gunnar Sunnes. Han var også direktør for Det kongelige Norske Vitenskapsselskap (DKNVS). Eiendommen var stor og TBS hadde en tid leieinntekter både fra DKNVS i vest og fra Shell i nord (Bynesveien 50-52).

1979 – Publikumsakvariet ble lagt ned som følge av manglende midler til vedlikehold.

1951 – 2009 TBS ligger under Vitenskapsmuseet (fra 1969 del av Universitetet i Trondheim).

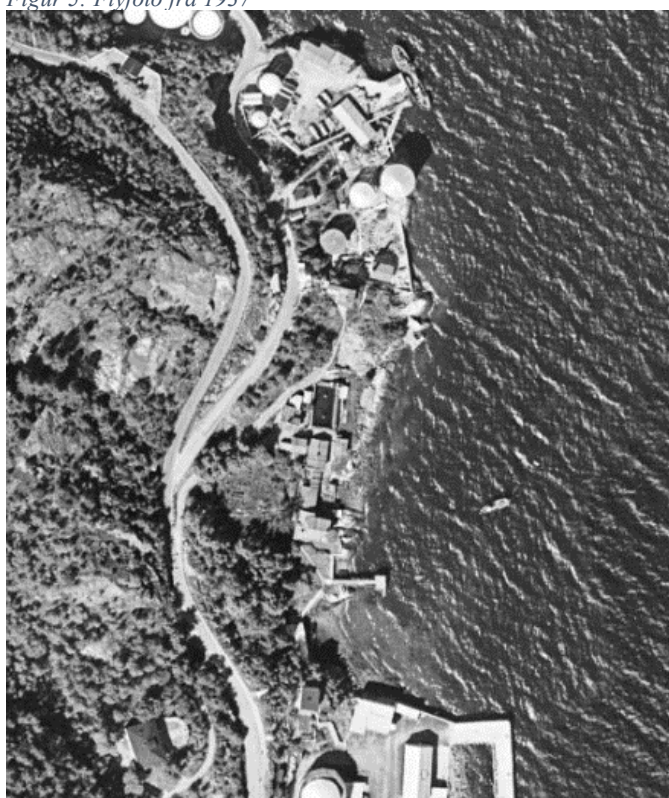
2010 – Institutt for biologi, NTNU overtar.

(kilde: LVP)

Det framgår av flyfoto at stasjonen står uendret fram til 1957, med alle sine bygninger. Dette er noen flere enn dem som Landsverneplanen kartla. Opprinnelige tegninger av hele anlegget foreligger. I 1986 er første del av den nye stasjonen på plass, bygget på omtrent samme sted som den opprinnelige stasjonsbygningen. I 1997 er også byggetrinn 2 av nåværende stasjon oppført i forlengelsen inn mot Klekkeriet. Den mest påfallende endringen mellom 1986 og 1997 er de endringer som er gjort på tomt, terreng og vegsystem. Naturlig strandlinje er endret, parkanlegg er minsket og trafikkareal økt.

Figur 5: Flyfoto fra 1937

Figur 6: Flyfoto fra 1957

Figur 7: Trondheim biologiske stasjon 1914 (NTNU)

Klekkeriet oppføres i 1898. Overbygget ble tilføyet før 1914.

Trondheim biologiske stasjon opprettes og innvies 3. juli 1900. Anlegget ble formåls-bygd for klekking og yngelutsetting (torsk og rødspette) og generelle undersøkelser i fysikk, kjemi og biologi.

I 1937 består anlegget av bl.a. den tidligere stasjonsbygningen, en trekai, sjøvanns-bassengene, garasjen vest for Klekkeriet, naustet, maskinistboligen i nord og dagens atkomstvei fra Bynesvegen.

Flyfotoet fra 1957 viser ingen større endringer på tomten.

Tankanleggene i nord og sør fortettes, og kaien på nabotomten i sør er etablert.

Figur 8: Flyfoto fra 1964

Flyfotoet fra 1964 viser ingen større endringer på tomten bortsett fra at vaktmesterboligen (bygg nr. 4 i Figur 1) er oppført.

Sørvest for tomten, på andre siden av Bynesvegen, er det bygd en ny tank.

Figur 9: Flyfoto fra 1986

Den opprinnelige stasjonsbygningen er revet og erstattet med første (søndre) byggetrinn av den nye stasjonsbygningen.

Den gamle trekaiaen er revet og erstattet med et større (dagens) kaianlegg i betong og stål på samme sted. Lagerbygning (bygg nr. 6 i Figur 1) har blitt oppført sørvest for kaianlegget.

Figur 10: Flyfoto fra 1999

I 1990 er byggetrinn 2 av den nye stasjonsbygningen oppført. Atkomstveien og bilparkering øst for stasjonsbygningen er utvidet, en driftsbygning i tre vest for utebassenget er revet.

Figur 11: Flyfoto fra 2017

Flyfotoet fra 2017 viser ingen større endringer på tomten bortsett fra utvidelser av den øvre delen av avkjørslene fra Bynesvegen.

Tankanlegget rett nord for planområdet er revet.

Beskrivelse enkeltobjekt

Klekkeriet (innebasseng)

Figur 12; Klekkeriet (Foto: Gottlieb Paludan Architects 2020)

Anlegget ble formålsbygd i 1898 for klekking og yngselutsetting (rødspette og torsk) som en viktig del av stasjonens marinbiologiske undersøkelser. Opprinnelig bygget som utebasseng for sjøvann (150 m³). Overbygget ble oppført noe senere, men før 1914 (overbygget vises på et bilde fra dette året), og ble fra da av innebasseng.

Opprinnelig murt basseng med lett treoverbygg. Bassenget er tomt, fordi det lekker (2010). Tredekke er lagt oppå murene, og gjør at overbygget kan brukes som lager.

Bassenget er en sjelden bygning, da det ikke er bevart tilsvarende ved de andre(marin)biologiske stasjonene som er i statlig eie (2010). Over natursteinsmurene har trefasaden tidstypisk sveitserprofil på panel og sperretakutstikk.

Bassenget er koblet sammen med nyere kontorbygning fra 1990. Forbindelsen mellom den tidligere stasjonsbygningen og bassenget eksisterer fortsatt, men selve gangbrua er sannsynligvis fornyet samtidig med oppføringen av den nye stasjonsbygningen trinn 2 i 1990.

Driftsbygning (vanntårn)

Datering er usikker, rundt 1900. Driftsbygningen som var et vanntårn fram til 70 tallet ifølge emeritus Jon Arne Sneli. Vannet ble pumpet opp fra 30 meters dyp og fordelt til gytebasseng og akvarium. Vanntårnet er en naturlig funksjonell del av Klekkeriet, da det er her vanntankene for innebassenget var plassert. Oppført i utfylt bindingsverk. Bindingsverket er utfylt med plank og tømmer. Innvendig kledning med smalt perlestaffpanel. Utvendig kledning er profilert og er liggende under etasjebånd og stående over. Enkel sveitserstil. Er ombygget flere ganger etter byggeår og benyttes i 2019 til garasje. Bygningen er under restaurering i 2020.

Utebasseng

Figur 13: Utebasseng med antikvarisk verdi i verneklasse B (Foto: Gottlieb Paludan Architects 2020).

Utebassenget ble oppført mellom 1900 -1924. Bygget i plasstøpt betong med natursteinsforblending. Blir i dag brukt til testing av modeller.

Figur 14: Utebasseng, utvendig mot øst (Foto: Gottlieb Paludan Architects 2020).

Enebolig

Boligen vises på flyfoto fra 1937, men kan være eldre. Var opprinnelig bygget som maskinistbolig for biologisk stasjon.

Naust

Figur 15: Naust sør på tomte med antikvarisk verdi i verneklasse C (Foto: Gottlieb Paludan Architects 2020)

Naustet vises på flyfoto fra 1937, men kan være eldre.

Verdivurdering

Metode og datagrunnlag

Verdivurderingen har tatt utgangspunkt i den kunnskapen som foreligger og de vurderingene som allerede er gjort ifm gjeldende planer for kulturminner i planområdet; Landsverneplanen til Kunnskapsdepartementet og Trondheim kommunes aktsomhetskart for kulturminner.

Riksantikvarens veiledere *Kulturminne og kulturmiljø*

i konsekvensutgreiingar, Rettleiar (2003) og Konsekvensutredning av kommuneplanens arealdel for tema kulturminner og kulturmiljøer (2015) har vært veiledende i de fagvurderingene som er gjort.

Verdivurderingen gis på en femdelt skala fra **uten betydning – noe – middels – stor – svært stor**.

Helhetlig vurdering av kulturmiljøet

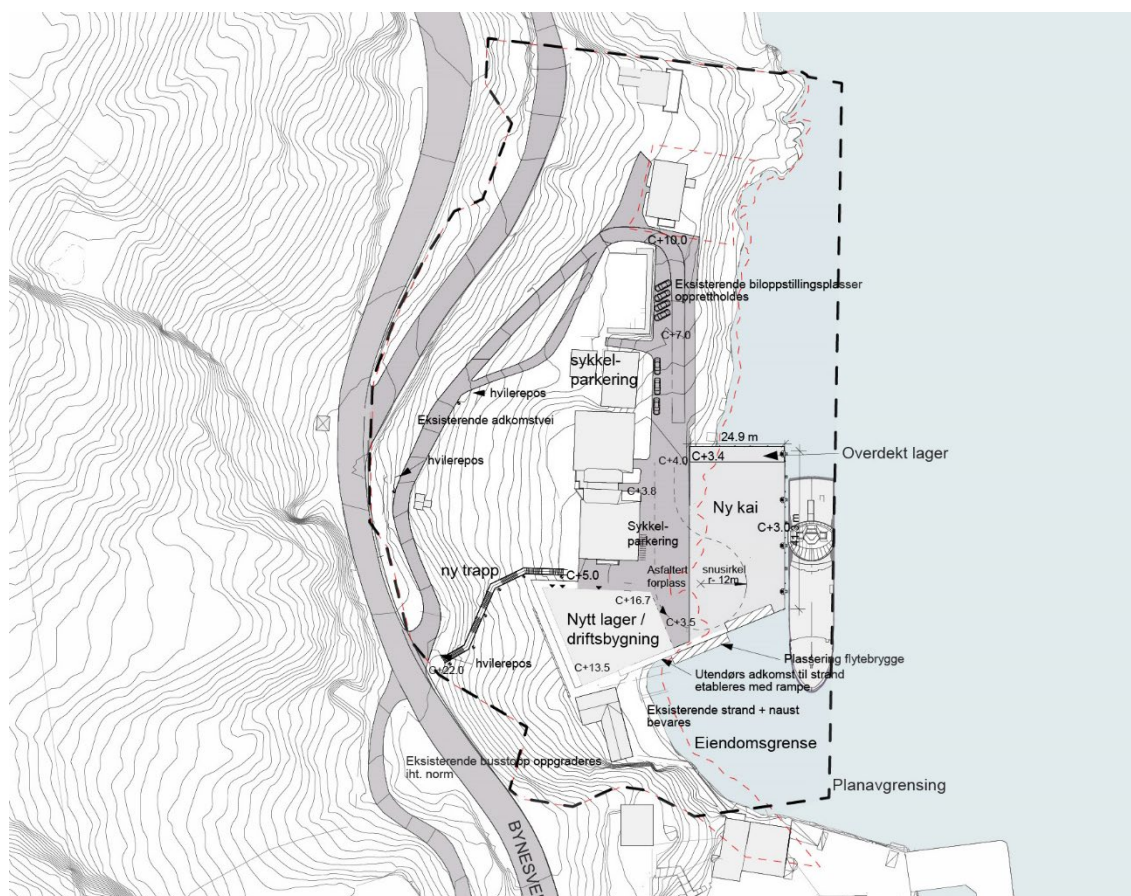
Kulturmiljøet som helhet framstår med en viss spredning både med hensyn til byggeår, tilstand og plassering. Enkeltobjektene ligger spredt med avstand mellom seg, og med nyere bygninger uten kulturminneverdi innimellom. Det er spredning i alder på bygg og bygningstyper. Den tydeligste klyngen/samlingen av bygninger/anlegg med kulturminneverdi består av Klekkeriet med tilhørende driftsbygning (vanntårn) og utebassenget. Det er også disse enkeltobjektene som vurderes å ha størst verdi som kulturminner og da særlig Klekkeriet som er knyttet til den tidligste fasen og etableringen av Biologisk stasjon. Naustet og bolighuset er støttefunksjoner for primærdriften og vurderes å ha en underordnet verdi i forståelsen av kulturmiljøet og historien knyttet til forskningsmiljøet. De er vurdert å ha mindre verdi som kulturminner, basert på bygningstype, alder og grad av autenticitet, men har verdi som del av et kulturmiljø.

Verdi: Middels/stor

Enkeltobjekt	Verdivurdering
Klekkeriet (innebassenget)	Stor
Utebassenget	Middels
Driftsbygning (vanntårn)	Middels
Naust	Noe
Enebolig	Noe

De mest verdifulle kulturminnene innenfor planområdet er Klekkeriet med tilhørende driftsbygning (vanntårn) og utebassenget. Disse enkeltobjektene er sjeldne regionalt og nasjonalt og er med på å fortelle en historie som et unikt forskningsmiljø som har hatt stor betydning for havnæring i regionen og nasjonalt. Særlig Klekkeriet framstår som autentisk og i god bygningsmessig stand. De andre kulturminnene vurderes å ha mindre verdi da de ikke er like sjeldne som bygningstyper.

Planforslagets virkning på eksisterende kulturminner

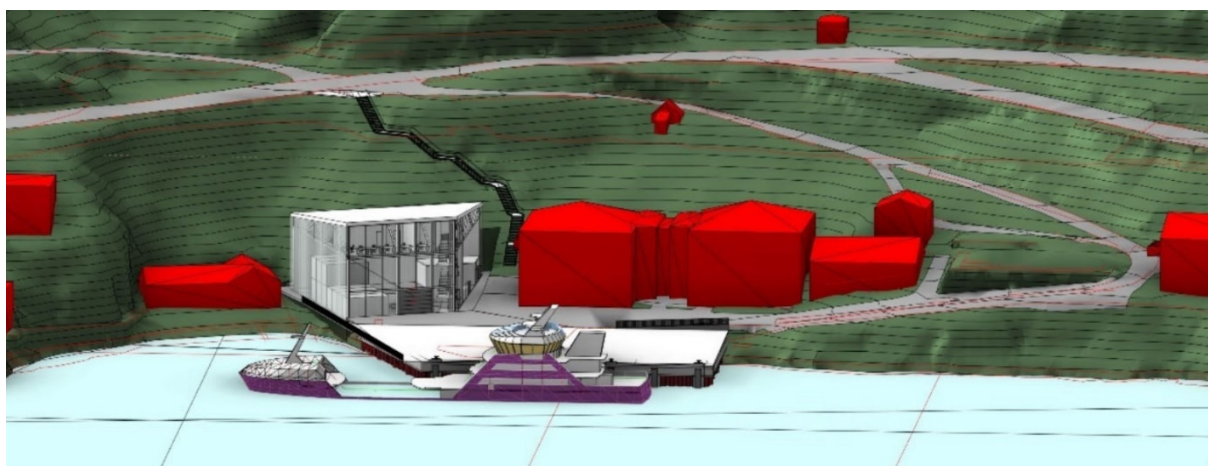
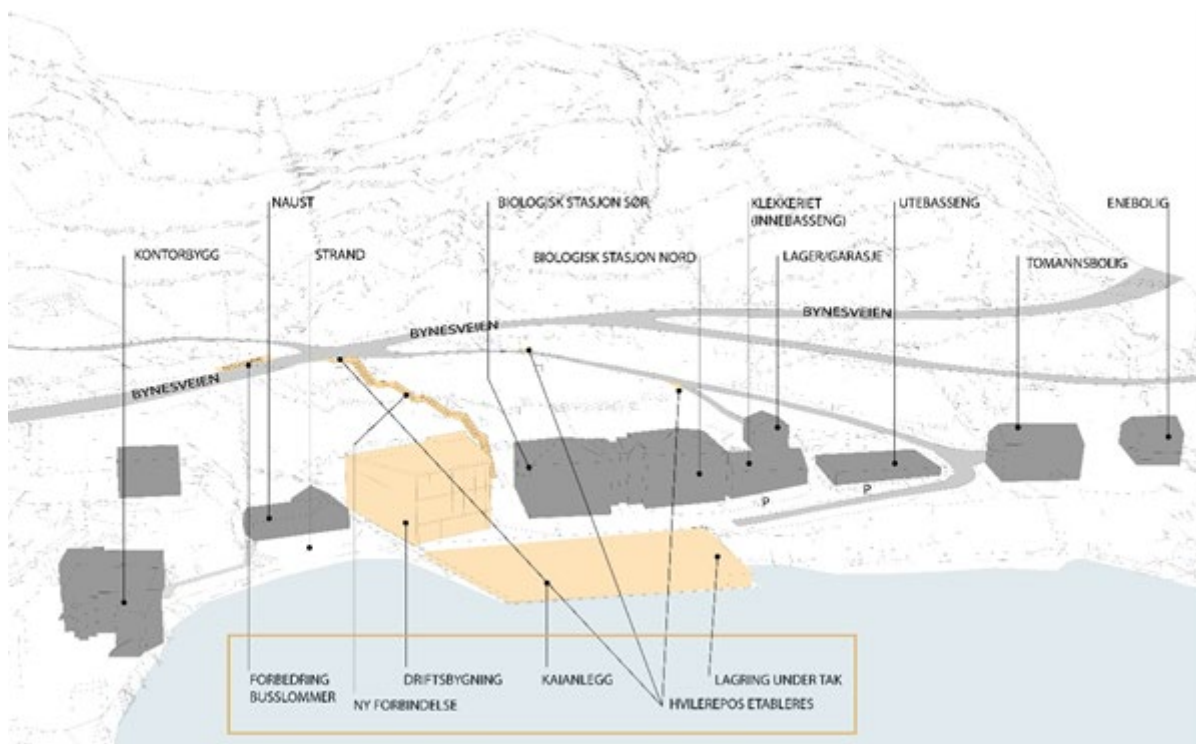

Figur 16: Figur 17: Illustrasjoner av planforslaget med eksisterende og ny bebyggelse (Snøhetta arkitekter)

Det foreslås etablering av et nytt forsknings- og kontorbygg rett nord for naust med verneklasse C (lokal verdi). Samt et utvidet kaianlegg og forbedringer av eksisterende veg.

I reguleringsplanen foreslås eller forutsettes ingen av bygningene med kulturminneverdi revet.

Klekkeriet (innebasseng) med og utebasseng reguleres med hensynssone bevaring. Regulering av formål *Bebyggelse og privat tjenesteyting* åpner opp for annen framtidig disponering av bygg og tomt for de øvrige bygningene innenfor området med kulturminneverdi.

Figur 17: Illustrasjoner av planforslaget med eksisterende og ny bebyggelse (Snøhetta arkitekter)

Tiltak i planforslaget berører ikke direkte noen av de eksisterende kulturminneverdien innenfor planområdet. Det er noe grad av indirekte påvirkning ved at konteksten endres noe, gjennom etablering av nytt bygg og kaianlegg. Den indirekte påvirkningen vurderes å være størst for det eksisterende naustet rett sør for planlagt nybygg, da det kommer tett inn til og står i direkte sammenheng med eksisterende naust. For objektene med størst verdi, Klekkeriet og utebassenget, er avstanden så stor at det ikke vil påvirkes i like stor grad.

Det nye bygget plasseres langs en linje og nivå i terrenget, der eksisterende bygninger er organisert på en rekke i nord/sør-retning, med henvendelse mot strandlinjen i vest. I høyde og volum er bygget sammenlignbart med den nyeste bygningsmassen rett nord. Utformingen av bygget er i liten grad tilpasset naustet i nord. Det nye bygget kan med fordel utformes slik at vindusutforming og fasadematerialer tar opp byggestil på eksisterende bygninger, og på den måten «innordne seg» i rekken av bygninger, heller enn å skille seg ut som noe helt eget.

Virkningen av planforslaget for kulturminner vurderes samlet å være noe forbedret i og med at de mest verdifulle kulturminnene sikres med hensynssone bevaring og tilhørende bestemmelser.

Dersom man tar høyde for at bygninger som ikke omfattes av hensynssone bevaring kan rives ved et senere tidspunkt, vil dette medføre noe miljøskade for planområdet, men vurderes å ikke være vesentlig forverring for kulturmiljøet som helhet.

Kilder

- Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet (2011).
- NTNU eiendom, forvaltningsplan for bygg og eiendom.
- www.kulturminnesøk.no
- Trondheim kommune, aktsomhetskart for kulturminner